

Ὁ Ἀνούϊγ μᾶς εἶναι γνωστός ἀπὸ τὸ περίφημο «Ἄγριμι» του, πού ἀνέβασε μὲ τόση ἐπιτυχία ὁ θίασος τῆς κ. Ἀνδρεάδη. Τὸ δεύτερο ἔργο του δυναμώνει ἀκόμα τὴν πεποίθησή γιὰ τὸ πραγματικὸ ταλέντο τοῦ νέου δραματικοῦ συγγραφέα. Ἡ ἐξέλιξη πλούσια καὶ στῆ γραμμὴ τῆς ἴδιας πρωτοτυπίας. Μιὰ περίπτωσή σπάνια — ἕνα θῦμα τοῦ πολέμου ποῦχασε τὴ μνήμη τοῦ — εἶναι τὸ θέμα. Ὅμως ἡ ψυχολογία τοῦ ἥρωα κι' ἡ ὄλῃ ἀριστοτεχνικὴ σύνθεση τοῦ ἔργου δημιουργοῦν βαθύτατα ἀνθρώπινες καταστάσεις; ἕνα ἐσωτερικὸ δράμα πού δὲ μᾶς ἀφήνει ἔξω ἀπὸ τὴν ἀγωνία του, ὅσο κι' ἂν εἶναι δοσμένον περισσότερο μὲ διανοητικὰ παιχνίδια παρὰ μὲ ψυχῆς συντριβή. Τὸ βάρος τῆς μνήμης, ἡ τραγικότητα ἐνὸς παρελθόντος, πού ὅσο καὶ νὰ τῶχουμε ἀπαρνιθεῖ μᾶς εἶναι ἀδύνατο νὰ τὸ ξεγράψουμε ἀπὸ τὴ ζωὴ μας, εἶναι μιὰ ζωντανὴ ἀλήθεια κι' ὁ γάλλος θεατρικὸς συγγραφέας τὴ δίνει σ' ὄλο τὸ πλάτος τῆς καὶ τῆ φρίκης τῆς.

Μέσ' στῆ σύλληψή του τὸ θέμα παρουσιάζει κάποια ἀπιθανότητα. Διερωτᾶται κανένας: ἡ κακὴ κληρονομικότητα, ἡ ἀπαίσιος ἐκείνη φύση πού μόνο καταστροφές εἶχε σπεῖρει γύρω τῆς, ἦταν λοιπὸν τόσο στενὰ δεμένη, μὲ τὴ μνήμη, ὥστε χάθηκε μαζί τῆς, καὶ μιὰ ἀπέραντη καλωσύνη καὶ γλύκα πῆρε τὴ θέσῃ τῆς; Γιατὶ βέβαια ὁ στιγμιαίος θυμὸς του πού ἡ μῆτερα τόσο ἀναγνωρίζει, βγαίνει ἀπὸ τὴν ἀγωνία, τὴ φρίκη τοῦ ἀναπάντεχου κι' ἀναπότρεφτου παρελθόντος πού ζητοῦν νὰ φορτώσουν στῆ ράχη του κι' εἶναι ἀπόλυτα δικαιολογημένος. Κι' ἀκόμη πολλές λεπτομέρειες, ἡ ἡλικία, ἡ σύμπτωση ἐνὸς ναυαγίου πού ἐξαφανίζει μιὰ ὀλόκληρη οἰκογένεια πού θὰ τοῦ χαλοῦσε τὰ σχέδια κι' ἄλλα πολλὰ σημεῖα ξεφεύγουν ἀπ' τὴν ἀληθοφάνεια καὶ μαρτυροῦν ἐφευρετικὸτητα μόνο.

Μὰ ποιὸς νοιάζεται γιὰ ὀλότελα ἐξωτερικὲς ἀπίθανες συλλήψεις πού δὲν καταστρέφουν τὴ βαθειὰ ἀλήθεια τοῦ ἔργου; Τὰ ἔντονα ψυχικὰ προβλήματα πού ὑποβάλλει τὸ ἔργο εἶναι πραγματικὰ καὶ κρατοῦν ἀμείωτη τὴ συγκίνησή μας ἀπὸ τὴν ἀρχὴ ὡς τὸ τέλος. Ἡ λύση μᾶς ικανοποιεῖ, γιατί εἶναι μιὰ λύτρωση ἀπὸ ἕνα φρικτὸ ἐφιάλτη πού τὸ ἔργο μᾶς κάνει νὰ ζήσουμε μαζί μὲ τὸν ἥρωά του. Ὑστερα, πόσα προσόντα στῆ δραματικὴ ἐκμετάλλευση ἐνὸς καθαροῦ ψυχολογικοῦ θέματος. Σκηνικὴ δράση ἔντονη, ἐξέλιξη γοργή, διάλογος ζωντανός, ἔξυπνος (ἂν ἐξαιρέσουμε λίγα χοντροκομμένα ἀστεῖα πού δὲν εἶχαν κανένα λόγο νὰ στολίζουν τὸ ἔργο).

Γιὰ τὸ παίξιμο καὶ τὸ ἀνέβασμα μόνο ἐπαίνους μπορεῖ νὰ ἐκφράσει κανεὶς. Θαυμαστὸ σύνολο στῆν ἡθοποιία, ἔργο βέβαια τοῦ καλοῦ σκηνοθέτη, μὰ καὶ τῶν διαλεγμένων συνεργατῶν του. Ὁ κ. Παπᾶς πού εἶχε δώσει σὲ μιὰ πολὺ καλὴ μετάφραση καὶ τὸ ἔργο στῆ γλώσσα μας, ἦταν περίφημος στὸ ρόλο τοῦ ἀνθρώπου μὲ τὴ χαμένη μνήμη. Εἶχε σοφὰ μελετήσει καὶ τίς ἐλάχιστες λεπτομέρειες. Ἡ κίνησή του, ὁ τόνος τῆς φωνῆς, τὸ ἀνέκφραστο βλέμμα, ἔδειχναν τὸ ἐσωτερικὸ δράμα πού κι' ὅταν βρισκόταν στῆν ὕφεση πού χαρίζει ἡ ἀμνησία, τὸ αἰσθανόσουν νὰ ζεῖ κάτω ἀπὸ τὴ φαινομενικὴ ἀγρυπνο, ἔτοιμο νὰ ξεσπάσει παράφορα. Ὁ κ. Παπᾶς σὲ κάθε ἐμφάνισή του τείνει νὰ ξεπεράσει τὸν ἑαυτὸ του, γνῶρισμα τοῦ ἀληθινοῦ καλλιτέχνη, κι' ὄλο κι' ἀνεβάζει σὲ μεγαλύτερα ὕψη τὴν τέχνη του. Μὰ κι' ὄλοι οἱ ἄλλοι ἡθοποιοί, ἂν σημειώσουμε λίγη ὑπερβολὴ στῆν κ. Στεφανίδου, ἔπαιξαν μὲ βαθειὰ κατανόηση καθεὶς τὸ ρόλο του. Πόσο εὐγλωττα τραγικὴ, καὶ μεσ' στῆ σκληρότητά τῆς ἀκόμη, ἡ κ. Χαλκούση σὰ μᾶνα τοῦ ἥρωα. Κι' ὁ κ. Ἀρώνης, στὸ ρόλο τοῦ Ζώρζ, τοῦ πιὸ συμπαθητικοῦ μέλους τῆς

οἰκογένειας Ρενώ, ἔδωκε μ' ἐξαιρετικὴ εὐγένεια τὴ στοργὴ καὶ τὴν καλωσύνη τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ Γκαστόν...

Τὰ ἰντερμέδια, πού συζητήθηκαν ἀρκετὰ ἀπὸ τὴν κριτικὴ, πρέπει νὰ ὁμολογήσουμε πὼς εἶναι φυσικὸ νὰ ξεφνιασοῦν καὶ μάλιστα στῆν ἀρχὴ δυσάρεστα. Σὲ βγάζουν ἀπὸ τὴ δραματικὴ ἀτμόσφαιρα τοῦ ψυχολογικοῦ δράματος καὶ τὸ γέλοιο πού ἀκοῦς γύρω σου καὶ πού σοῦ ξεφεύγει στιγμές-στιγμές ἄθελα, σὲ πειράζει. Ὅμως ἡ πλαστικότητά τους, ἡ χάρη τους ἐπιβάλλονται γρήγορα καὶ τὰ δέχεσαι γιὰ τὴν ἴδια τους τὴν μουσικὴ φόρμα λίγο ἄσχετα μὲ τὸ ἔργο. Ὑστερα μὴ δὲν εἶναι κι' αὐτὸ μιὰ ἀλήθεια, σκέπτεσαι. Δίπλα σ' ἕνα δωμάτιο πού πλημμυρίζει ἀπὸ δυστυχία, ἐξελίσσεται ὁ ἄλλη μορφή ἡ ζωὴ, μπουφόνικη, κωμικὴ, ἀνικανὴ νὰ συλλάβει τὸ δράμα τοῦ διπλανοῦ τῆς.

Καὶ μὲ τὸ δεύτερο ἔργο του ὁ Ἀνούϊγ ἐπιβάλλεται στῆν ἐκτίμησῃ τοῦ κοινοῦ, ὅαν ἕνα δυνατὸ καὶ πραγματικὸ ταλέντο πού ὑπόσχεται μεγαλύτερη ἀκόμη ἐξέλιξη. Δὲν εἶναι λίγο νὰ γράφει κανεὶς τέτοια ἔργα στὰ τριάντα του χρόνια.

ΣΟΦΙΑ ΜΑΥΡΟΕΙΔΗ—ΠΑΠΑΔΑΚΗ